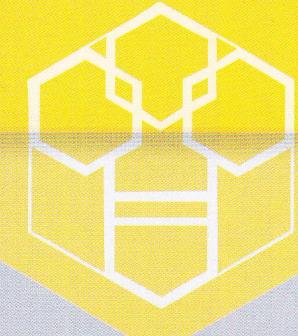

HRVATSKA PČELA

godiste 135.
Zagreb, 2016.
ISSN 1330-3635

4

Sprječavanje rojenja

Ventilacija u košnici – da ili ne

Prikaz osnovnih svojstava košnica

dr. sc. Zdenko Franić
Znanstveni savjetnik u Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, certificirani ekološki pčelar (selo Klinac pokraj Petrinje e-pošta:franic@klinac.eu)

Uvod u ekološko pčelarstvo

Najnovija istraživanja tržišta i navika potrošača (Agri-Canada, Eurostat) u Europskoj uniji upućuju na to da su glavna ciljana skupina koja koristi ekološke proizvode takozvani LOHAS potrošači (prema lifestyle of health and sustainability – „životni stil zdravlja i održivosti“). Ovakav se trend ubrzano širi i na navike cijele populacije. Daljnji razlog popularnosti ekološke hrane jest starenje populacije i posljedična orijentacija na zdravu prehranu, ekstenzivna promocija kroz medije i lance dobavljača te interes potrošača za sigurnost hrane u svjetlu stalnih problema i medijskih napisima o kontaminaciji okoliša i hrane. Potrošači med općenito percipiraju zdravom hranom, a primijećen je i trend supstituiranja šećera medom i intenziviranja upotrebe meda kao zasladičivača. Takoder, mnogi potrošači ekološki med koriste i kao prirodni lijek.

Z bog nezagađenog okoliša, iznimno povoljnih uvjeta za razvoj ekološkog pčelarstva u Republici Hrvatskoj te potražnje za certificiranim ekološkim medom i ostalim pčelinjim proizvodima na tržištu Europske unije hrvatskim se pčelarima pruža prilika za plasman svojih proizvoda po višestruko većim cijenama. Međutim, uz pčelarska znanja i vještine potrebno se upoznati sa svim aspektima ekološkog pčelarstva. U ovom članku obradit ćemo najvažnije aspekte ekološke proizvodnje, stanje tržišta certificiranoga ekološkog meda u Europskoj uniji te pravnu podlogu i najvažnije normativne dokumente koji reguliraju ekološko pčelarstvo.

DEFINICIJA EKOLOŠKE PROIZVODNJE

Poglavlje 14. Agende 21 – SARD (Sustainable Agriculture and Rural Development) govori o promociji održive poljoprivrede i ruralnog razvoja. Prema SARD-u poljoprivreda i ruralni razvoj održivi su tek ako su ekološki prihvatljivi, ekonomski isplativi, socijalno pravedni, kulturno primjenjivi, humani te temeljeni na holističkome znanstvenom pristupu.

U tom kontekstu, a prema definiciji iz Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, ekološka je proizvodnja definirana kao „sveobuhvatni sustav upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima i proizvodnjom hrane koji ujedinjuje najbolju praksu zaštite okoliša, visoku razinu biološke raznolikosti, očuvanje

EKOLOŠKI PČELINJAK OPG-A KRNIĆ

prirodnih resursa, primjenu visokih standarda za dobrobit životinja i proizvodne metode koje su prikladne s obzirom na to da neki potrošači prednost daju proizvodima proizvedenim uz primjenu prirodnih tvari i procesa“.

Prema tome, ekološka poljoprivredna proizvodnja u društvu ima dvostruku ulogu:

1. opskrbljuje specifično tržište odgovarajući na potražnju potrošača za ekološkim proizvodima
2. osigurava javna dobra koja doprinose zaštiti okoliša i dobrobiti životinja, kao i ruralnom razvoju.

MOTIVI ZA EKOLOŠKU PROIZVODNJU

U Republici Hrvatskoj nikada se nisu pobliže ispitivali motivi bavljenja ekološkim pčelarstvom. Certificiranih je ekoloških pčelara vrlo malo, odnosno znatno ispod 0,5 posto svih pčelara. Može se pretpostaviti da su njihovi motivi sukladni razlozima za početak bavljenja ekološkom poljoprivredom ostalih nositelja ekoloških gospodarstava u Hrvatskoj. U radu *Eколошка полјопривреда Хрватске: проблеми и могућности развоја* Pejnović i suradnici (Hrvatski geografski glasnik 74/1, 141. – 159., 2012.) za bavljenje ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom navode razloge navedene u tablici 1.

Motiv	%
Zdravstveni razlozi / zdrava hrana	55,1
Financijski razlozi	17,4
Zaštita okoliša	7,2
Ekološka svijest	5,8
Nezaposlenost	2,9
Ostalo (tradicija poljoprivrede, slobodno zemljište, edukacija preko TV-a, poznanika i ekoudruga)	11,6
Ukupno	100

TABLICA 1.

Finansijski, odnosno ekonomski motivi na visokom su drugom mjestu. Međutim, kako je istraživanje rađeno godine 2012., dakle prije nego što je Hrvatska postala punopravna članica Europske unije, hrvatskim se pčelarima u međuvremenu otvorilo jedinstveno europsko tržište. Stoga je zanimljivo razmotriti proizvodnju i plasman ekološkog meda na tržištu Europske unije.

TRŽIŠTE EKOLOŠKOG MEDA U EUROPSKOJ UNIJI

Točni podaci o potrošnji ekološkog („organskog“) meda u Europskoj uniji vrlo su oskudni. U završnom izvještaju o evaluaciji mjera za pčelarski sektor unutar zajedničke europske poljoprivredne politike – koji je u srpnja 2013. godine po narudžbi Europske uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj načinila konzultantska kuća Deloitte – stoji da „povećana važnost kvalitete, integriteta, sanitарне i prehrambene vrijednosti meda doprinosi rastućoj potražnji za organskim medom, iako točni statistički podaci nedostaju“.

Nizozemski Centar za promociju uvoza iz zemalja u razvoju (CBI) u svom je izvještaju iz 2008. ukupno tržište za ekološki med u Europskoj uniji procijenio na oko 6,5 tisuća tona godišnje (tj. 2 posto ukupnog tržišta meda), od čega čak 2,5 tisuća tona potrošnje ekološkog meda otpada samo na Njemačku. S obzirom na to da se oko 50 posto meda u Europskoj uniji uvozi, godišnja se proizvodnja ekološkog meda u Europskoj uniji može procijeniti na 3-4 tisuće tona.

Najnovija istraživanja tržišta i navika potrošača (Agri-Canada, Eurostat) u Europskoj uniji upućuju na to da su glavna ciljana skupina koja koristi ekološke proizvode takozvani LOHAS potrošači (prema *lifestyle of health and sustainability* – „životni stil zdravlja i održivosti“). Ovakav se trend ubrzano širi i na navike cijele populacije. Daljnji razlog popularnosti ekološke hrane jest stareњe populacije i posljedična orientacija na zdravu prehranu, ekstenzivna promocija kroz medije i lance dobavljača te interes potrošača za sigurnost hrane u svjetlu stalnih problema i medijskih napisa o kontaminaciji okoliša i hrane. Potrošači med općenito percipiraju zdravom hranom, a primijećen je i trend supstituiranja šećera medom

EUROPSKA UNIJA UVOZI OKO 50 POSTO MEDA

EUROPSKA OZNAKA ZA PROIZVODE IZ EKO UZGOJA

i intenziviranja upotrebe meda kao zaslajivača. Također, mnogi potrošači ekološki med koriste i kao prirodnji lijek.

Kako je EU tržište preplavljeno lošim i patvorenim medom zbog kroničnog manjka kvalitetnog meda, potrošači su za certificirani ekološki med spremni platiti znatno višu cijenu. Budući da Europa baš i nema previše područja na kojima bi se moglo razvijati ekološko pčelarstvo, sve gore navedeno predstavlja poslovnu priliku za hrvatske ekološke pčelare.

PRAVNA PODLOGA

Prva pravna podloga na razini Europske unije kojom je regulirana organska (ekološka) proizvodnja jest Uredba Europske ekonomske zajednice (EEC) br. 2092/9 iz 1991. godine o ekološkoj poljoprivredi i označavanju poljoprivrednih proizvoda i hrane. Uredba je postavila minimalne standarde koji su potrošačima omogućavali da u članicama Europske unije nabavljaju ekološke proizvode s razumljivom dozom povjerenja da su zadovoljeni jedinstveni minimalni zahtjevi kvalitete i sigurnosti proizvoda. Sama je ekološka proizvodnja u tom dokumentu bila definirana uz pomoć dobro razrađenih pravila za proizvodnju. Vezano uz pčelarstvo, Uredba je definirala i vrlo jasne i stroge odredbe koje su se odnosile na karakteristike košnica, na okoliš u kojem se košnice (odnosno pčelinjak) nalaze, na vrcanje i obradu meda i ostalih pčelarskih proizvoda te na skladištenje.

Kao rezultat stalnih nadopuna i amandmana, europsko je zakonodavstvo o ekološkoj proizvodnji postalo toliko obimno i kompleksno da je Europsko vijeće godine 2007. donijelo Uredbu Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91, kojom su utvrđena načela, ciljevi i pravila ekološke proizvodnje te je definiran način označavanja ekoloških proizvoda. Detaljna pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu dana su u Uredbi Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008.

GODIŠNJA SE PROIZVODNJA EKOLOŠKOG MEDA U EUROPASKOJ UNIJI MOŽE PROCIJENITI NA 3-4 TISUĆE TONA

Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 u hrvatsko je zakonodavstvo prenesena Zakonom o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (NN 80/13 i NN 14/14).

Naravno, uz legislativu koja se odnosi na ekološku proizvodnju, dakle i ekološko pčelarstvo, pčelari se trebaju pridržavati i šire pravne regulative i normativnih dokumenata koji se odnose na pčelarstvo, ali i na sigurnost hrane. Spomenimo primjerice:

- smjernice dobre pčelarske prakse
- standarde koje propisuje *Codex alimentarius*
- Direktivu Vijeća (EZ) 2001/110/EZ od 20. prosinca 2001. o medu, čije su odredbe u hrvatsko zakonodavstvo preuzete Pravilnikom o medu (NN 53/2015)
- Pravilnik o držanju pčela i katastru pčelinje paše (NN 18/2008, NN 65/2014, NN 42/2013 i NN 29/2013)
- Pravilnik o kakvoći uniflornog meda (NN 122/2009 i 141/2013), kojim se propisuju zahtjevi kakvoće kojima u proizvodnji i pri stavljanju na tržište mora udovoljavati uniflorni med
- Zakon o higijeni hrane i mikrobiološkim kriterijima za hranu (NN 81/2013).

Najnovijim Pravilnikom o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji iz godine 2016. (NN 19/2016) preciziran je način na koji se osigurava provedba uredbi Europske unije, posebice Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, Uredbe Komisije (EZ) br. 889/2008 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1235/2008 (koja se odnosi na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja).

Gore pobrojena regulativa na razini Europske unije i nacionalnih država članica daje novi poticaj razvoju ekološke poljoprivrede (i pčelarstva) sa sljedećim načelima, odnosno ciljevima:

- održivi sustav uzgoja
- osiguravanje niza različitih kvalitetnih proizvoda
- veći naglasak na zaštiti okoliša
- unapredivanje bioraznolikosti
- viši standardi zaštite životinja
- povjerenje potrošača i
- zaštita interesa potrošača.

Vezano uz pčelarstvo regulira se:

- smještaj pčelinjaka – košnice, odnosno pčelinjak, treba smjestiti u području bogatom pčelinjom medonosnom pašom koja treba potjecati iz ekološke proizvodnje ili od biljaka koje nisu tretirane kemijskim sredstvima
- tehnologija pčelarenja – odnos pčelara prema pčelinjoj zajednici i način praćenja stanja zajednica i način intervencije u slučaju potrebe
- zdravlje pčela – način postupanja s bolesnim pčelinjim zajednicama i način suzbijanja varoe
- način vođenja evidencija na pčelinjaku s ciljem učinkovitog vođenja evidencije o radovima na pčelinjaku i proizvodnji meda, odnosno pčelarskih proizvoda
- pravilno rukovanje pčelinjim proizvodima s naglaskom na vađenje, pakiranje, označavanje, distribuciju, prodaju i skladištenje proizvoda
- način kontrole ekološke proizvodnje – potvrda nezavisne treće strane (kontrolnog tijela) kojom se osigurava primjerena razina povjerenja potrošača u kvalitetu proizvoda.

U idućem nastavku slijedi sustavan pregled i objašnjenje specifičnih zahtjeva koji se odnose na ekološko pčelarstvo.

NEKE OD EKO OZNAKA KOJE SE KORISTE U SVIJETU